

Väärennettyjä timantteja

Kirj. Yrjö Sirola.

He istuvat „Luodon“ kuseilla. Akku-
na oli auki Suomen kesäsen illan iha-
nassa puolihammässä kylpien lievi he-
dän etensä väikkyvä Vest. Mutta sen
silmit, jonka puku oli maanismaillisen-
pi, katsoi sitä kuin jotain vierasta. Hän-
nen katseensa näytti suuntautuneen si-
säänpäin ja hän oli hyvin vakava. Toi-
nen, enemmän helsinkiäisen näköinen, ko-
hotti lusiansa.

— Terve, vanha veikko.

— Terve.

He mattoivat laselstaan vihreitä char-
treuseja ja ryyppäsivät kahvia päälle. Ve-
täisten savun sikaristaan sanoi helsinki-
läinen:

— Ja sinä olet ollut raittä?

— Ehdottomasti. Enkä ymmärrä-
kään, kuinka voisi kunnollisesti palvelia
työväenluokan ansaa, jos lauski alvone-
sa alkoholimyrrykykselle aittikiisi silloin
tällöin.

— Kalkki toverisi eivät ole samaa
meitä.

— Eivät, enkä minä sitä voikaan niin
täysin puritaanisesti ottaa, että tuomit-
sain. Joidenkin elämästä näyttää sie-
tävän sitä merkittävien hyvin ja kun ne
eivät te mitään tyhmyyksiä, on heillä
vapautensa. Mutta minä olen maksanut
Bachuselle niin raskaan veron, että se
riittä.

Ja hän jatkoi huomattensa, että toi-
sen katse ikäänkin valstomaisesti vilahdi
hänen ikkärilänsä:

— Tämähän on vain taka-luku, hai-
rahdus, johtuen osaksi yhteisistä tove-
rimuistoistamme, osaksi tämän päivän
pönnistuksista.

— Sinulla taiti olla kuuma päivä!

— Sen arvaat. Uudistaa iso laina ja
hankkia uusia takauksia ja vastatakauk-
sia. Perkele.

— Älä häiritse ruuansulatustasi ikä-
villä mieltellä. Nythän se on ohi ja
kestäkö kymmenen vuotta taas. Kippia!

Vilpen nousi toisen lasi ja vähän
sitä menin huulien alapuolelle, mutta
pari kilvasta paperossin vetoa kertoi her-
mostuksesta.

— Mikset te konkurssia?

— Sinäpä sen sanotti! Sitä luuri mie-
tin. Siksi että olen ollut aasi enkä ole
päässyt siltä asteelta vieläkään.

Ja hän kertoi seuraavan tarinan:

— Me olemme molemmat pikkuporva-
ristosta. Saanvat oppikouluviivituksen ai-
kana, jolloin yllöppiläs vielä oli ylempi
olento tässä virkamiehestä luvatussa maas-
sa. Sinä tiedät, kuinka asiat muuttui-
vat. Kapitalismi kehittyi ja sen pal-
veluksessa oli edullisempia tilaisuuksia
kuin virkaaloilla. Minulla ei ollut halua
kumpankaan. Kuvittelin vapaata elä-
mää tieteen tai kirjallisuuden palveluk-
sessa.

Niin, sinulla oli ne haaveesi? kau-
nii, mutta epäkäytännölliset.

— Te sanotte aina niin ja todella oi-
kin epäohdonmukaisia, tai kuten sinä
sanot: epäkäytännöllisiä se, että uskot-
telin olevani jotain toistolaitospaista —
ja otin osaa juopotteluihin. Enemmän
kuin kerran pakettiin kylläkin pois, maalle,
lukemaan ja terveyttäni palauttamaan,
olipa vähän jo pujahtamassa rajan yli
työväenluokkaan, mutta —

— Se tyympäsi, tietysti?

— En voi sanoa sitä, päinvastoin pikem-
min. Köyhyyttä en pelännyt väkken. Tie-
tyvät voi nyt avistaa, mitä todella ras-
kas raadanta olisi minun valkuttanut.

— Ollat ajanut sinut piankin kiltisti

lukemaan ja Helsinkiin — viittille, kip-
pis!

— Ehkä — lukemaan ja käl myös
kirjottelomaan, mutta viittille tuskin.

— Kadutko sinä oikein todella mei-
dän hauskouja „karonkkojämme“?

— Olen päässyt sille asteelle, jolloin
ymmärretään katuruoksen mielettömyys;
„talonpoikakakutus ja itsehalveksumi-
nen“, kuten ruotsalainen kohmelolaase
oppilaisiamun iloinen puoli oli se, jossa
puoliripras seurustelu karkotti pessimis-
kuului, nehän ne minun ylioppilastyöni
lamauttivatkin. Nyt vain konstateeraan,
junaen asiat ajatuksissani palkolleen. Ja
siltä kannalta ymmärrän, että se yli-
tiset mielteet, kytkeytyi luja toveruus-
sitteli ja puhuttelinhan sitä usein vaka-
vastiin, väiteltiin tosi kysymyksistä.

— Ihanhan te tappelitekin Jonnen kans-
sa Jonkun periaatteellisen asian takia.

— Tapeltiin, talonpoika on hyvin lä-
hellä pakkomme alla. Se ilmeni myös
mielettömänä terveyden tuhlauksena.

— Minulla hyvin olisi voinut väittää ja joka
tuntuu nyt sitäkin katkerammalta.

— Mutta ihanhan sinä puoskaroit it-
sestä vielä ja voimistelulla.

— Minulla oli heikko avistatus yle-
misiä, terveyttä kohottavista nautintokei-
noista, mutta se oli — heikko. Kollo-
maisuus voitti ja ilmeni m. m. tuhlauke-
na — tukki- ja hevoshuljareitako me mat-
kimme val mitä se mielettömyys lie oi-
ut — ehkä osaksi sitä, osaksi kal uusi-
maalalsten aatellarentujen ja perintöjensä
nojalla velkaa tekevien „kultaisen nuori-
son“ apinoimista; osattiin muka mekin
suomenmiehelle esintyä „ihmisiksi“.

— Narrit! He tekivät vararikon sit-
ten, että isäkuko pulitti rahat, ja koko
Jutnata pääsi pienellä ripillä. Me jäl-
me kantamaan elinikäistä kuormaamme.

— Jos ei sattunut kulatuttää —

— Kuten muistat, halveksimme me
nidän pyydystäjä, pidimme niitä tois-
asteisina tovereina, minulle se oli mieltä
periaatteellinen mahdottomuus. Ainakin
oli se pelastus.

— Mistä?

— Toisesta ja vaikeammin katkaasta-
vasta kaiteesta, joka olisi minut kytk-
nyt kapitalismin. — Ennen sittenkin ve-
lat.

— Siksi, että ne opettivat minut vi-
haamaan ja auttoivat yli rajan sosialis-
min.

— Se ei siis ole pelkkää haaveitten
ihanteellisuutta?

— Koskaan. Haaveitten hiljaisina het-
kellä te kalkki olette — en sano sosia-
listeja, vaikka aloin: te olette kapita-
lismijn kiroomia anarkisteja. Te in-
hootte tätä polittista humpuukia, jota
puolueemme näyttelevät, mutta olette il-
ian veltot päästäksenne irti!

— No, läpäis nyt innostu saarnaamaan.

— Koetan väittää sitä. Piti vain sa-
noman, että nuo haaveet ja tuo inho
toivat minut sosialismin rajoille, velat
työnsivät yli.

— Tarkoitatko, että sait siltä toi-
mentuon?

— Loruja. Voin esittää sinulle must-
tan valkealla todistukseksi, että minulla
oli toimia kyllin tarjona porvaristolakin,
mutta työväenliike oli jo saanut minussa
siksi paljon valkuttua, että oli sievel-
liä: ryhtyä ne lyhtä.

— Ja valitta pienempipalkkainen toimi.
ninkö? Mutta kuinka se sopii yhteen
materiaalistiseen periaatteeseen kanssa?

— En viitsi esitelmöidä, huomautan

vain, että mieluisia työtä voi tehdä pienemmälläkin palkalla, vakaumusvastainen kynärenhengintyö on raskasta, vaikka se palkavammalla kullalla punnittailinkin.

Mutta kertovathan ne lehdet teillä sosialistijohtajilla olevan koko hyvät tulot?

— Kertovat, teidän lehtenne, 10—12 tuhannen tulosta, vaikka tietävät ne vaiheiksi. Mutta en minä sano, etteikö meillä olisi kohtuulliset ammattimiehen tulot, tuossa 300:n korvissa. Ylityöille voi saada lisääkin.

— Ei niillä velkoja makseta.

— Ei. Ja siitähän se äskelnen konkurssijuttu johtuikin. Kuten sanoin, olin aasit, kun en tehnyt konkurssia silloin kuin yllöppöläiselläni lopetin. Nyt olin jo ne suureksi osaksi maksanut. Sen sijaan olen tapellut yhä kaavavaa korkokoumuksella vastaan, houkuttellut leikkiläisiä takausmiehiä ja edessä se on kuitenkin. Eräistä syistä olen sitä lykännyt. Ja ponnisteluja ja pahlinta, että kaikki nuo ponnistukset nyt alkavat näytää turhilta, jopa rikollisilta.

— Mitä sillä tarkoitat?

— Vastaan vertauskella. Oletko lue-
nut novellin „Kadotettu timanttikoriste”,
taifaa olla Maupassantia?

— Kerron sen lyhyesti:

Vaatimattomissa oloissa elävä pariakun-
ta, Vaino turhamainen, noin pikku-
vain, naisellisen rakastettavasti. Lainsä-
kerran tanssialista varten tuttavaltan ti-
manttikoristeensa ja se katosi. Uskal-
tamatta ilmoittaa sitä omistajalle, ostavat
he uuden käärimäisellä ääntävyydellä
lä sekä epätoivoisella ylityöillä. Kun se
vihdoin on suoritettu, ovat he pelkkiä rau-
nhoita vain. Ja sitten he kerran kerte-
vatt juttunsa sille koristeen omistajalle.

„Mitä” huudahtaa tämä, ne ti-
mantitihan olivat väärennettyjä”!

— Hyi!

— Tärkeä kirjailija, vai mitä? Tekee
raakaa pilkkaa ihmiselämästä! Oien tun-
tenut saman nahassani

— Seittä tarkemmin — väärennetyt ti-
mantit?

Väärennetyt timantit on se moraa-
liloppi, joka panee ihmisen perheensä ön-
nen uhalla yrittämään juomavelkain mak-
sua, joka sittenkin neottautuu turhaksi,
ilmiiset, jotka antavat nyt kollelle rahaa
juopotteluun, saisivat kestää nahassaan.
Ymmärrä oikein. Takausmieheni tarkot-
tivat parasta. He ostottavat, että „myr-
kyisän nuoruuden” jälkeän rauhoittolain ja
pallasin kiltisti tätä järjestelmää, jonka
pallassa hekin ovat. Siinä tapauksessa
ollin vararikokoin vähemmän rikollinen,
helpompi torjuakin — Ymmärrätkö —

— Osaaks ainakin — perheesi!

— Voit ymmärtää, mitä tuntuu tuhota
rakastettujensa elämä, mutta pahempaa-
kin —

— Pahempaa?

— Pahempaa on se, että samalla olen
jäkänyt kehityksessä jällelle. Puolueystäkni
on minun täytyneet tehdä vain puolella
voimalla ja käyttää toinen puoli sekä il-
säks perheelleni ja omaan virkistyk-
seeni kuuluva vapaa-aika ylityöhön ...

Hän tyhjensi lasinsa, maistoi kahviku-
pistaan ja veti muutaman kilvaan savun.
Jatkol siken:

— Vieläkö vitait kuunnella?

— Jatka! Tämä alkaa olla intressant-
tia.

— Hm. Sinulle tämä on kuin näytel-
mä. Minun osani on traagillinen —

Naurahtaan maistoi hän taas myrky-
n-

väriltä juomaa, joka suloisesti kutkutti
suussa ja antoi uupuville hermoille vir-
kistävän potkun.

„Niin” jatkoi hän. „Yhteiskunnalli-
sen elämän uudistusajoina joutuu yk-
sisi omintusten ristiriitojen pyörteeseen.
En voi olla hakematta vertauskohtia his-
torian suurilla murroskausilla. Ajattelen
olevani Rooman keisariajan kristitty pap-
pi, jota sitovat taloudelliset-juridiset, esim.
velkasieket pakanoiteen. Hän tahtoi,
hänen täytyisi uhrata kaikki voimansa
sille uskalle, joka on hänet uudesta-
nyttänyt. Hän haluaisi antautua työ-
delleen niiden palvelukseen, joiden se-
ra on temmannut hänet pois paheltien
kullusta ja valaant hänen tyhjiään ste-
luunsa uuden elämänoiman. — Mutta
raakaat kaheet kytkevät ...

„Tai joutuu mieleeni protestanttismin
murros, luterilainen mies, joka on ka-
toliseen kirkkoon kytketty sitellä, joita
ei tunnu jukavaan murtaa. Tai parem-
min: proletariaatin uudestaajaksi, kan-
kurien tai kalvostyömiehen joukkoon
joutunut, joka tuntee että voisi olla heillo
hyödyksi ja että itse voisi täyttää elämä,
eliä vain heidän joukossaan! Mitä tun-
tee hän, kun häntä joko katolinen tai
protestanttinen valitryhmä siitä estää joi-
lain tavalla, jonka vaikeuksia hän ei
jaksaa voittaa

„Entäpä porvarillinen intelliigentti, eny-
klopedistien oppilas ja Rousseau ihailija
ennen Ranskan vallankoumousta, nuorukai-
nen, joka on aatelihoiveensa nauttinut
suosikin armpaloja ja pantannut siou-
nsa sille pilulle, jota vastaan hänen täy-
tyy omantuntonsa nimessä taistella.

„Vertauskohtia olisi loppumattomien.
Kansallismielinen maisteri, joka viikinki-
le velassa ollen jännittä jousensa heitä
vastaan. Tai suomalaisuuden suurmes-
ten” toivo, josta tulee „Nuoren Suo-
men” innokas asiamies. — Kaikki ovat
he hengessä veljieni nuo entisen seura-
pöhinä yhteiskuntaluokkansa petturit. Pa-
pin polka, vakaumuselta pakana; lute-
rilainen, joka on karannut kerettiläis-
ten joukkoon; viikinkin pöytätoveri, jo-
ka sittenkin olen suomenmiehen; Suomet-
taren kasvatti, joka siirryin Päivälehdien
lehtiri: ja perustuslaillisten uskottu, jo-
ka heitä vastaan myrkylleimmät nuolen
tähtään? — Ja kannan jaloissani riip-
puvaisuuden, huomaan juridisen riippu-
vaisuuden kahletta, halveksimani la'n ja hyl-
käämäni moraalin kytkettyä, jota vihassa
koetan polkki villata, mutta joka tun-
tuu vain vahvenevan

„Se on näyteelmä, jossa esitän pää-
osa. Ja vaikka traagillinen ratkaisu ei
vielä ole tapahtunut, sanon kuitenkin:

„Komedia on päättynyt, taputtakaa käsi-
änne.”

Hän lopetti ja tuijotti pimeään ulko-
ilmaan lahdelle, jossa tuhansia tulla
välkky: ... Yösydämmen kapakkaelämä
alkoi käydä meuhkaksi. Hän tunsi ole-
vansa väärässä paikassa, vihoillisuuteella,
ja nousi. Toverinsa nousi myös. He
makkoivat laskunsa ja vaihtaan jokapäi-
väisiä puheenvuoroja asteittain laiturille ja
tulivat kaupunkiin. Erottaessa puristi hel-
sinkiäinen sen maaseutulaista kättä ja
virkkoi:

„Vanha haaveilija, sinä olet kadehdit-
tava. Elämäsi on rikas!”

Mutta sanaakaan sanomatta kääntyi
toinen pois. Se mikä sivulliselle oli
mieltäkiinnittävä romaani, jännittävä näy-
telmän juoni, se oli hänelle elämän an-
kara probleem, jonka ratkaisu hän
mielti yöt ja yritti päivät.